

Özel Gereksinimli Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerin Dış Mekân Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

Opinions of Teachers Working with Children who have Special Needs on Outdoor Practices

Elif Tuğçe Atakan Alicioğlu^a, Dilara Küçük^a, Ezgi Emine Olaş^a, Elif Açıkgöz Söğüt^a,
Esra Betül Kölemen^{a1}

^aSakarya University, Sakarya, Türkiye

Öz

Bu çalışmada, Sakarya ilinde özel eğitim anaokullarında görev yapan, okul öncesi öğretmenlerinin dış mekân uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni ile yürütülmüştür. Çalışma grubunu özel eğitim anaokullarında görev yapan toplam 15 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracını araştırmacılar tarafından geliştirilen 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmuştur. Çalışmanın analizi içerik analizi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda öğretmenler dış mekân uygulamalarının gerekli olduğunu, dış mekân alanı olarak en çok okul bahçesini kullandıklarını ve bu durumu ise çocukların özel gereksinimli olmasından kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler etkinlik planlarına dış mekân uygulamalarının düzenli olarak eklenmesi gerektiğini fakat donanımlı dış mekân ortamlarının oluşturulmasının ve güvenlik önlemlerinin alınmasının kritik bir önem oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Dış mekân, özel gereksinimli çocuklar, okul öncesi öğretmeni.

Abstract

In this study, it was aimed to examine the opinions of preschool teachers working in special education kindergartens in Sakarya province regarding outdoor applications. The study was conducted with the phenomenological design, one of the qualitative research designs. The study group consisted of a total of 15 preschool teachers working in special education kindergartens. The sample consisted of 15 preschool teachers working in a special education kindergarten and an independent kindergarten. Criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the study group. The data collection tool was a semi-structured interview form consisting of 11 questions developed by the researchers. Content analysis was used to analyze the data. As a result of the study, teachers stated that outdoor practices were necessary and that they mostly used the school garden as an outdoor area. The reason for this was that there were not enough suitable environments for children with special needs. They stated that outdoor practices should be included in activities on a regular basis, but it is critical to create equipped outdoor environments and take safety precautions.

Keywords: Outdoor, children with special needs, preschool teacher.

© 2025 Başkent University Press, Başkent University Journal of Education. All rights reserved.

*ADDRESS FOR CORRESPONDENCE: Esra Betül Kölemen, Department of Elementary and Early Childhood Education, Faculty of Education, Sakarya University, Sakarya, Türkiye. E-mail address menevse@sakarya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2435-4092.

Elif Tuğçe Atakan Alicioğlu, Department of Elementary and Early Childhood Education, Faculty of Education, Sakarya University, Sakarya, Türkiye. E-mail address: elif.alicioglu@ogr.sakarya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9565-6894.

Dilara Küçük, Department of Elementary and Early Childhood Education, Faculty of Education, Sakarya University, Sakarya, Türkiye. E-mail address dilara.kucuk3@ogr.sakarya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5373-1224.

Ezgi Emine Olaş, Department of Elementary and Early Childhood Education, Faculty of Education, Sakarya University, Sakarya, Türkiye. E-mail address emineziolas@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8942-5221.

Elif Açıkgöz Söğüt, Department of Elementary and Early Childhood Education, Faculty of Education, Sakarya University, Sakarya, Türkiye. E-mail address elif.acikgoz@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7725-738x.

Received Date: February 7th, 2024. Acceptance Date: November 1st, 2024.

1. Giriş

Erken çocukluk dönemi, çocukların çevresini keşfettiği, önemli deneyimler edindiği ve birçok beceriyi kazandığı, öğrenmenin yoğun olduğu bir dönemdir. Bu dönemde çocuklar, çevrenin tüm olumlu ve olumsuz etkilerine açık olduklarından, fiziksel çevre çocuğun gelişiminde önemli bir faktördür (Babaroğlu, 2018). Dış mekânda öğrenme, sınıf dışında eğitim, açık eğitim, mekân dışı öğrenme, doğada eğitim, başka bir ifadeyle duvarsız eğitim (Fidan, 2021; Koyuncu, 2019) olarak da bilinmektedir. Dış mekân, okul öncesi çocukların gelişimine katkıda bulunan (Schiller & Thompson, 2014) açık havada (Veitch vd., 2006) ve sınıftan farklı bir mekân olduğu için çocuklar tarafından ilginç ve heyecanlı bulunan ortamlar (Tsai, 2006) olarak tanımlanmaktadır. Ulusal Küçük Çocukların Eğitimi Derneği (NAEYC) ise dış mekânı şöyle tanımlar: "Dış mekân, açık havada gerçekleşen tüm etkinliklerin yapıldığı ve öğrenmenin gerçekleştiği yerdir. Bu etkinlikler doğal dünya ve insan yapımı çevrelerde gerçekleşebilir ve özellikle çocukların keşfetmeleri, öğrenmeleri ve kendilerini geliştirmeleri için önemlidir." (NAEYC, 2023). Tanımlardan hareketle okul öncesi dönem çocuklarının öğrenmelerini etkileyen deneyimlerinin somut ve anlamlı olmasının (Piaget, 1964) önemli bir etken olduğu görülmektedir. Kuşkusuz, bir çocuğun gelişimi deneyimleriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır (Erbil Kaya vd., 2020). Çocuklar, sağlıklı bir gelişim için hareket etmeye ve keşfetmeye ihtiyaç duyarlar (American Academy of Pediatrics, 2007; Geney vd., 2019; Rivkin, 1997).

Öğrenme sadece sınıflarda gerçekleşmez, dış mekânlarda da (müzeler, parklar, botanik bahçeleri, su parkları, oyun alanları, ormanlar ve akarsular) gerçekleştirilebilmektedir (Yıldırım & Özyılmaz Akamca, 2017). Çocukların yaşamlarında oldukça önemli bir konumda bulunan dış mekân ortamları kullanımının giderek azaldığı günümüzde, dış mekâna daha çok ihtiyaç duyulmaktadır (Burçak, 2018). İskandinavya'da dış mekânda zaman geçirmenin, çocukların sağlıklı bir yaşam sürdürmeleri için hayati bir önem taşıdığı kabul edilmekle birlikte, Norveç'teki bazı okul öncesi eğitim kurumları, hava koşullarından bağımsız olarak çocuklara doğada dokuz saat boyunca zaman geçirme fırsatı sunmaktadırlar (Fjærtoft, 2001; Ulset vd., 2017). Dış mekân, çocukların fiziksel aktiviteye katılabilecekleri ve keşfedebilecekleri birçok etkinliği barındırmaktadır (Kuo & Taylor, 2004). Aynı zamanda çocukların gelişim alanlarına katkı sağlarken (Çelik, 2012; Wilson, 2008) stres seviyelerini düşürerek rahatlamalarına yardımcı olmakta ve onların sağlıklı bir şekilde büyümelerine katkıda bulunmaktadır (Smalley & Winston, 2017) Çocukların zengin duyuşsal uyarınları deneyimlemelerini de sağlamaktadır (Tenikeci & Kalburan, 2021; Williams, 2008). Dış mekân uygulamaları, çocukların özgüvenlerini artırarak (Sandseter, 2011) kendini ifade etme becerilerini geliştirmektedir (Lansbury, 2014; Kalburan, 2014). Çocukların sosyal becerilerini güçlendirerek ve empati kurma yeteneklerini geliştirerek, onların başkalarıyla daha iyi iletişim kurmalarına, anlaşmazlıkları daha kolay çözmelerine ve toplum içinde daha olumlu bir etki yaratmalarına yardımcı olmaktadır (Hanscom, 2016). Hayal güçlerini harekete geçirerek, problemlere farklı açılardan yaklaşıp, yenilikçi çözümler üretebilmelerine olanak sağlamaktadır (Montessori, 1912; Özkubat, 2013). Dış mekânda yapılan uygulamalar motor gelişim ve koordinasyon gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır (Fjærtoft & Sageie, 2000). Maria Montessori, Jean Piaget, Rousseau ve Friedrich Froebel gibi önde gelen eğitimciler de hareket ve davranışın birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini vurgulayarak, dış mekânda yapılan etkinliklerin çocukların gelişiminde önemli bir rol oynadığına dikkat çekmişlerdir (Alat vd., 2012). Froebel, bahçelerin çocukların doğal bir şekilde dünyayla etkileşim kurmalarını ve aktif hareket etmelerini sağlayarak, eğitimlerinde büyük bir öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Jean-Jacques Rousseau ise doğanın, çocukların doğal bağlarını güçlendirmeleri için eşsiz bir fırsat sunduğunu söylemiştir. John Dewey de matematiği tohumlardan ve bahçelerden öğrenerek, açık hava temelli eğitim yaklaşımlarını önemli ölçüde geliştirmiştir (Ulset vd., 2017).

Çocuklar en çok öğretmenlerle etkileşim içerisinde. Çocukların yaşamlarının önemli bir ögesi öğretmenlerdir (Küçük, 2022). Öğretmenlerin eğitim sürecinde çocukların dış mekânda geçirdiği vaktin niteliğine ve etkin kullanımına katkıda bulunmaları gerekmektedir (Huz & Kalburan, 2017). Benzer şekilde güncel MEB (2024) Okul Öncesi Eğitim Programında çocukları günde en az 1,5 saat dış mekâna çıkarılmasının önemine değinilmiş (MEB, 2024) bu yönüyle son yıllarda, okul öncesi eğitimde dış mekâna olan ilgi hızla artmaktadır (Aşkar, 2021).

Öğretmenlerin, doğayla olan ilişkilerine bağlı olarak, dış mekân ortamlarını kullanımına ilişkin algıları ve inançları şekillenebilmektedir (Ernst, 2009). Okul öncesi öğretmenleri, dış mekân uygulamaları konusunda çoğunlukla pozitif bakış açısına sahip olsalar da (Çelik, 2012) yapılan araştırmalar aktif olmadıklarını göstermektedir (Maynard & Waters, 2007). Öğretmenlerin dış mekân uygulamaları konusunda aktif olmamalarının nedeni, genellikle yeterli materyal ve malzemeye sahip olmamaları, ayrıca güvenlik konularında endişe duymaları olarak bilinmektedir (Alat vd., 2012). Bununla birlikte dış mekân uygulamalarının çocukların yalnızca fiziksel gelişimine katkı sağlayacağı düşüncesi de öğretmenlerin dış mekâna yönelik tutumlarında etkili olabilmektedir (Rivkin, 2000; Şirin, 2020). Bir diğer etken ise dış mekânda öğrenmeye aşina olmamaları ve uygulama eksikliği gibi nedenler olmaktadır (Van Dijk-Wesselius vd., 2020). Bu sebeple, pek çok öğretmen dış mekân uygulamalarını tercih etmek yerine etkinlikleri sınıf ortamında gerçekleştirmeyi tercih ettiği görülmektedir. Fakat çocukların öğrenme ve gelişme sürecinde dış mekânda vakit geçirmeye ihtiyaçları vardır. Dış mekânda geçirilen zamanın yararları, duyulan endişelerden daha önemli olduğu

çalışmalarla bilinmektedir (Little & Wyver, 2008; Küçün, 2022). Çocuklar dışarıda somut nesnelere ilginç bulurlar ve öğretmenlerle daha fazla etkileşim içerisine girerler (Alat vd., 2012). Çocukların ilgi ve isteklerine göre planlanan dış mekân uygulamaları, çocukların doğayı sevmelerine de katkı sağlarken (Şirin, 2020) farklı öğrenme fırsatları da sunmaktadır (Yıldırım, 2017). Dış mekânın teşvik edilmesinde kritik nokta, öğretmenin gerçek ilgisi ve coşkusuyla genişletilen olumlu, eğlenceli bir deneyim olmasıdır (McClintic & Petty, 2015). Bu deneyimi yaşaması için dış mekân uygulamalarının özel gereksinimli olan çocukların ihtiyaçlarına yönelik olarak da düzenlenmesi gerekmektedir. Dış mekânlar daha geniş alanlar olduğundan dolayı, özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için en uygun yerlerden biri olma özelliğine sahiptir (Bilton, 2010). Öğretmenler, dış mekân etkinliklerinin özel gereksinimli çocukların öğrenme süreçlerinde önemli olduğunun farkında olmalıdır (Nguyen, 2019). Bu sebeple özel gereksinimli çocukların dış mekânlarda öğrenme fırsatlarından yararlanmalarını sağlamak için dış mekân uygulamalarına öncelik vermelidirler (Gabbard & Barton, 2018; Liu & Stewart, 2021). Dış mekânı özel gereksinimli çocukların öğrenme deneyimlerinde kullanarak daha etkili ve keyifli hale getirebilirler (Khemka & Shrivastava, 2020). Özel gereksinimli çocuklar iç mekânda olduğu kadar dış mekânda da akranlarıyla birlikte eğitim alabilmeli, etkinliklere katılabilmeli, materyallerde ya da uygulamalarda onlar için uyarılama yapılabilmelidir (Kaymaz, 2015). Nasıl ki tipik gelişim gösteren çocuklar için dış mekânın önemine söz edebiliyorsak, özel gereksinimli çocuklar için de oldukça büyük öneme sahiptir. Çünkü dış mekân uygulamaları çocukların hareketliliğini arttırmakta ve çocuklara doğal ortamda öğrenme fırsatı sunmaktadır (Morgan & Hansen, 2015). Aynı zamanda zihinsel becerilerini de geliştirmektedir. Örneğin, bahçe işleri yapmak, bitki ve hayvanların bakımı gibi etkinlikler, çocukların problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini kazandırmaktadır (Humphries, 2017). Açık havada yapılan etkinlikler, çocukların merakını uyandırır ve öğrenme sürecine dahil olmalarını sağlar (Dawson & Fitzgerald, 2019). Özel gereksinimli çocuklar için sadece fiziksel ve zihinsel faydalar sağlamakla kalmaz, aynı zamanda duygusal ve sosyal gelişimlerine de katkıda bulunmaktadır (Moore & Cooper, 2016).

Son yıllarda, dış mekân alanlarında verilen eğitimin öneminin anlaşılmasıyla birlikte okul öncesi öğretmenlerinin etkinliklerinde dış mekân kullanımı, çocuklarda etkili öğrenme fırsatları açısından önemli görülmektedir (Burçak, 2018). Öğretmenlerin dış mekân kullanımı ve karşılaştıkları engeller konusundaki deneyimleri ise son zamanlarda araştırmaların başlıca konusu haline gelmiştir (Küçün, 2022). Bu durum, öğretmenlerin dış mekân uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada Sakarya ilinde bulunan özel eğitim anaokullarında görev yapan, okul öncesi öğretmenlerinin dış mekân uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Dış mekân uygulamalarına yönelik karşılaştırmalı olarak yapılmış sınırlı sayıda araştırmaya rastlanılmıştır (Erbil Kaya vd., 2020; Kalburan, 2014). Sınırlı olması ve Sakarya ilinde daha önce yapılmış bir çalışmaya rastlanılmaması araştırmamızın önemini oluşturmaktadır. Araştırmamızın amacı doğrultusunda aşağıda bulunan alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Özel eğitim anaokulu öğretmenlerinin dış mekân uygulamalarına yönelik düşünceleri nelerdir?
2. Özel eğitim anaokulu öğretmenleri hangi sıklıkla dış mekân uygulamalarına yer vermektedirler?
3. Özel eğitim anaokulu öğretmenlerinin dış mekân uygulamalarının çocukların hangi gelişim alanını desteklediğine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Özel eğitim anaokulu öğretmenlerinin dış mekân kullanımını etkileyen etmenler nelerdir?
5. Özel eğitim anaokulu öğretmenlerinin dış mekân uygulamaları hakkında karşılaştıkları problemler ve çözüm önerileri nelerdir?
6. Özel eğitim anaokulu öğretmenlerinin dış mekân uygulamalarından beklentileri nelerdir?
7. Özel eğitim anaokulu öğretmenlere gerekli tüm imkanlar sağlandığında hayallerindeki dış mekân uygulamaları hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

2.1 Araştırma modeli

Çalışma nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni ile yürütülmüştür. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmada olgu bilim deseni seçilmesinin sebebi “özel eğitim anaokullarında çalışan öğretmenlerin dış mekân uygulamalarına yönelik görüşlerinin” derinlemesine incelenmek istenmesidir.

2.2 Katılımcılar

Araştırmamızın çalışma grubu “amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi” yoluyla belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminin temel amacı önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların

çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Ölçüt olarak özel eğitim anaokulunda çalışıyor olmak, okul öncesi öğretmenliği mezunu olmak ve Sakarya’da öğretmenlik yapmak olarak belirlenmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

		Frekans(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	11	%91,66
	Erkek	1	%8,33
Yaş	20-30	6	%50
	31-40	4	%33,33
	41+	2	%16,67
Mezuniyet	Önlisans	1	%8,33
	Lisans	10	%83,34
	Yüksek Lisans	1	%8,33
Mesleki Deneyim	1-5 yıl	6	%50
	6-10 yıl	3	%25
	10+ yıl	3	%25

Katılımcıların 12’si kadın 1’i erkektir. Yaş aralıklarının yarısı 20-30 yaş aralığında olmakla birlikte diğer yarısı 31-40 ve 41 üzeri arasında dağılmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun %88,34’ü lisans mezunudur. Katılımcıların mesleki deneyimlerinin %50’si 1-5 yıl deneyimli, %25’i 6-10 yıl deneyimli, kalan %25’i ise 10 yıl ve üzeri deneyime sahiptir. Bu öğretmenler dış mekân eğitimi ile ilgili lisans eğitiminde ders almamış ve eğitime katılmamış öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin normal okul öncesi eğitim yapan kurumlar dışında özel eğitim anaokulunda en az 5 yıldır çalışmış olmaları şartı örneklem seçiminde temel alınmıştır.

2.3 Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşme formu, bir okul öncesi, bir özel eğitimi uzmanı ve bir Türkçe-dil uzmanı olmak üzere üç uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler araştırmacılar tarafından düzenlenerek görüşme formuna son hali verilmiştir. Bu form 11 adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme soruları “özel eğitim anaokuluna devam eden okul öncesi öğretmenleri ve bu öğretmenlerin dış mekân uygulamaları hakkındaki görüşleri temelinde oluşturulmuştur. Sorulardan bazıları (1) Dış mekân uygulamalarına ne sıklıkta yer vermektedir? Çocukları okul bahçesine ne sıklıkta çıkarıyorsunuz ve bahçede kalma süreniz ortalama ne kadardır? (2)“Dış mekân uygulamalarının özel gereksinimli çocukların hangi gelişim alanını daha çok desteklediğini düşünüyorsunuz?” gibi sorulardan oluşmaktadır.

2.4 Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada verilerin toplanması için bir dizi adım atılmıştır. İlk olarak enstitü sayfasında bulunan etik kurul belgeleri doldurulmuş ve etik kurula teslim edilip gerekli izinler alınmıştır. Veri toplamaya başlamadan önce araştırmanın konusunu oluşturan Özel Eğitim Uygulama Okulu okul öncesi öğretmenlerinden üçü ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma, okul öncesi öğretmenlerinin soruları anlaşılabilirlik ve süre bakımından planlamak için yapılmıştır. Pilot çalışmada 2. ve 4. görüşme soruları tekrar güncellenerek daha açık ve anlaşılır hale getirilmiştir. Pilot çalışma sonrası forma son hali verilip verilerin toplanacağı okul müdürlüklerinden izin alınmıştır. Alınan izinler doğrultusunda gönüllülük esasına dayalı olarak okul öncesi öğretmenleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öğretmenlerin uygun olduğu zaman dilimlerinde boş bir sınıfta gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 13 Nisan 2023’te başlayıp son görüşme 23 Mayıs 2023’te gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere demografik bilgilerin doldurulması ile başlanmış daha sonra öğretmenlerden ses kaydı için izin alınarak ses kaydı cihazı ile devam edilmiştir. Ortalama görüşme süresi 10-12 dakika civarında gerçekleşmiştir. Görüşmeler sonlandığında ses kayıtları tekrar dinlenerek yanıtlar dijital ortama aktarılmıştır. Bu aşama iki kez yapılmış ve olası hatayı engellemek için kontrol edilmiştir. Öğretmenlerin görüşme sorularına verdiği yanıtlar araştırmacılar tarafından tablolaştırılarak ortak içerik ve kelimeler belirlenmiş, alan yazın dikkate alınarak belirlenen anahtar kelimeler doğrultusunda kod ve kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kod ve kategoriler şemalaştırılarak bulgu tabloları elde edilmiştir.

2.5 Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde benzer özellikler kod ve kategori haline getirilmiştir. Verilerin görülme sıklığı frekans olarak ifade edilmiştir. Tüm veriler araştırma soruları bağlamında ele alınmıştır.

2.6 Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olması çalışmanın bilimselliği açısından önemlidir. Bu sebeple bulguların güvenilirliği ve geçerliğini sağlamak için farklı yöntemler kullanılmıştır. Nitel verilerde araştırmacı yanlılığını azaltmak için ve iç geçerliği sağlamak için kod ve kategoriler iki uzman tarafından oluşturulmuştur (Miles & Huberman, 1994).

3. Bulgular

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulgular araştırma soruları altında detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Özel Gereksinimli Çocuklar ile Çalışan Okulöncesi Öğretmenlerinin Dış Mekân Uygulamaları ile İlgili Görüşleri

Öğretmenlere “Dış mekân uygulamalarına yönelik düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiş olup elde edilen yanıtlar Şekil 1’de gösterilmiştir: Dış mekân uygulamaları sizce gerekli mi? sorusuna tüm öğretmenler gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Gerekli olduğunu ifade eden öğretmenler daha çok yer verdikleri dış mekân alanlarının da okul bahçeleri (f:12) olduğunu ardından da dış mekâna yapılan alan gezileri (f:5) olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin dış mekân uygulamaları ile ilgili görüşleri Şekil 1’de görselleştirilmiştir.

Şekil 1

Öğretmenlerin dış mekân uygulamalarına yönelik görüşlerinin modellenmesi

Öğretmenlerin “Dış mekân uygulamaları ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Siz okulda hangi dış mekân uygulamalarına yer veriyorsunuz? Sizce dış mekân uygulamaları gerekli midir?” sorularına yönelik görüşlerini uygun hava koşullarını değerlendirme f (11), aktif katılım sağlanması f (8), gelişim alanlarına katkısı f(7), sosyalleşme f(6), sınırlı mekân f(5), özel gün ve haftalar f(3), keyifli zaman geçirme f(2) şeklinde ifade etmişlerdir. Dış mekân uygulamalarında kullandıkları mekânları ise okul bahçesi f (12), okul dışı mekânlar f (5) ve okul içindeki farklı bölümler f(2) olarak belirtmişlerdir. Alınan yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö1: “*Mesela beden eğitimi sınıfımız var herhangi bir fiziksel aktivite yapılacaksa orada yapabiliyoruz. Öyle oyun salonlarımız var duyu bütünleme odamız var. Yani oraları da değerlendirebiliyoruz dış mekân uygulaması olarak okul bahçesinden ziyade*”

Ö3: “*Özel günlerde belirli gün ve haftalarda gezilere yer veriyorum. Onun dışında bahçe oyunlarının, hava şartları, el verdiği ölçüde açık hava etkinliklerine yer vermeye çalışıyorum.*”

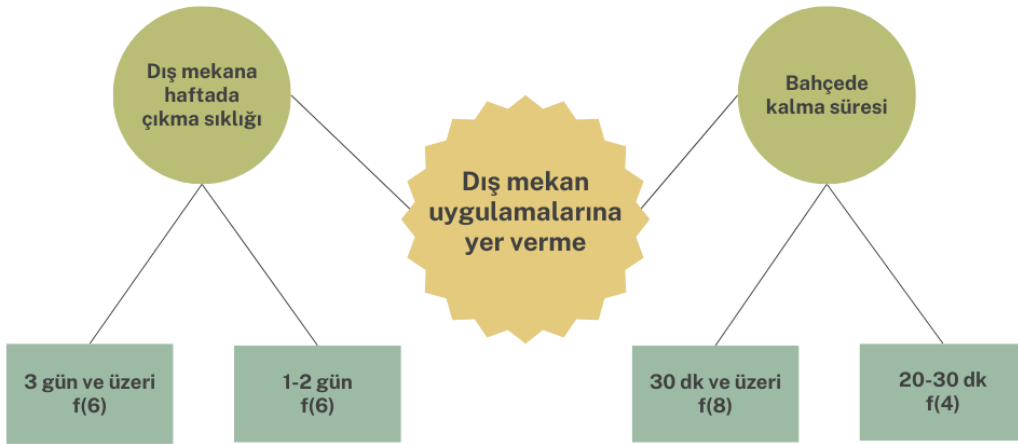
Ö4: “*Yaşları düştükçe gidilecek yer mekân olarak ya hiç yok ya da çok sınırlı aktiviteye izin veriyorlar.*”

Özel Gereksinimli Çocuklar ile Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dış Mekân Uygulamalarına Yer Verme Sıklığı ve Dış Mekânda Kalma Süreleri

Öğretmenlere “Dış mekân uygulamalarına ne sıklıkta yer vermektensiniz? Çocukları okul bahçesine ne sıklıkta çıkarıyorsunuz ve bahçede kalma süreniz ortalama ne kadardır?” soruları yöneltilmiştir. Öğretmenlerin sorulara ilişkin verdikleri yanıtlar Şekil 2’de gösterilmiştir:

Şekil 2

Dış mekân uygulamalarının kullanım sıklığına yönelik görüşlerin modellenmesi

Öğretmenler “Çocukları okul bahçesine ne sıklıkta çıkarıyorsunuz?” sorusuna haftada 1-2 gün f (6), 3 gün ve üzeri f (6) cevapları verilmiştir. “Ortalama bahçede kalma süreniz ne kadar?” sorusuna ise 20-30 dk f (4), 30 dk ve üzeri f (8) cevapları verilmiştir. Alınan yanıtların bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö3: “*Ortalama yarım saati buluyor genelde. Biraz parkta oynama, gezinme, etrafı inceleme derken en az yarım saat oluyor.*”

Ö7: “*Hava koşullarına bağlı olmakla beraber haftanın en az 3 günü, mümkün olduğunca her gün çıkarmaya çalışıyoruz.*”

Ö5: “*Bahçe yani dış mekân uygulamalarını aslında her gün uygulamak istiyorum ama yaş grubum sebebiyle uygulayamıyorum. Çünkü üç yaş öğretmeniyim. Çok hareketliler. Sınıf bahçe içerisinde onları kontrol etmek çok zor oluyor*”

Öğretmenlerin tamamı “Sizce günümüzde çocuklar yeterince dış mekâna çıkabiliyorlar mı?” sorusuna hayır yeterli değil f (12) yanıtını vermiştir.

Ö1: “Çıkamıyorlar, özellikle de özel eğitimli çocuklar ailelerinin çekinceleri ve etraftaki bakışlar, eleştirel düşünceler sebebiyle çıkamıyorlar”

Ö6: “Bu konuda özellikle şehir hayatında çok çıkabildiklerini düşünmüyorum. Aileler de bir yerde haklı çünkü yeterince güvenli gelmiyor olabilir onlara. Ve şu an biliyorsunuz ki çocuklarda telefon, tablet, televizyon kullanımı çok fazla olduğu için çok fazla dışarı çıkabildiklerini düşünmüyorum. Ama keşke çıkabilseler diyebilirim”

Ö8: “Kesinlikle hayır. Ben bunu kendi velilerimle ne kadar dışarıda vakit geçirdiklerini u sorduğumda çocuklar yani haftada bir iki belki parka çıkıyor. Yoksa bütün gün evdeler”

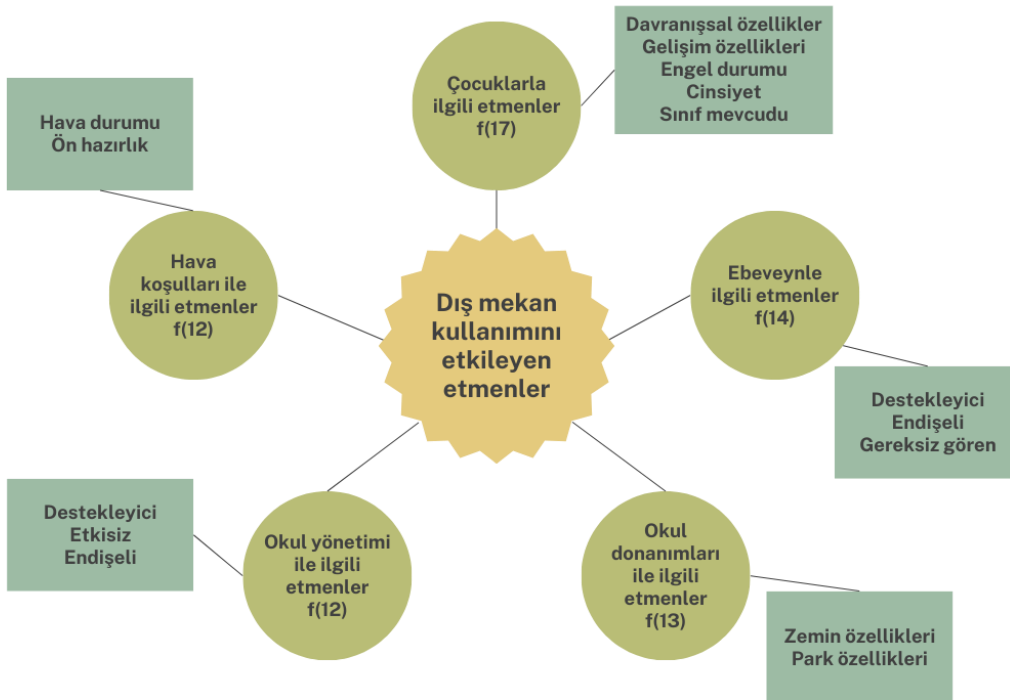
Ö10: “Bence çıkamıyorlar. Ailelerin de çocukları işte dışarıya çıkarmak konusunda algıları oyun alanlarına götürmek, AVM'ye götürmek tarzında olduğu için dış mekân derken Sadece çocukların bir şeylerle oynayacakları, oyun oynayacakları, oyuncaklarla oynayacakları yerlere götürdüklerini düşünüyorum. O yüzden yeteri kadar açılmadıklarını düşünüyorum çocukların dış mekâna”

Özel Gereksinimli Çocuklar ile Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dış Mekân Kullanımını Etkileyen Etmenler

Öğretmenlere “Dış mekân kullanımınızı etkileyen etkenler nelerdir?” soruları yöneltilmiştir. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3

Dış mekân etkinliklerini etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerin modellenmesi

Öğretmenler dış mekân kullanımını etkileyen etmenleri beş başlık altında belirtmişlerdir. Çocuklarla ilgili etmenler başlığı altında dış mekân uygulamalarında en çok çocuklarla ilgili etmenlerin f (17) etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çocukla ilgili etmenler sorulduğunda şu cevapları vermişlerdir: “Çocukların gelişim özellikleri kesinlikle. Yaşları, hazır bulunuşlukları, istekleri”. Çocuk sayısının da etkili olduğunu vurgulayarak şu cevapları vermişlerdir. “Çocukların sayısı önemli mesela 5 iken çıkamıyoruz 3ken, 2-3ken çıkabiliyoruz”. “Üç yaş grubu ve on yedi öğrencim var. On ikisi erkek. Bu da olumsuz etkilediği oluyor. On iki erkek hem hareketli diğer beş kıza da hareketli hale getiriyorlar”.

Okul donanımları ile ilgili etkenler sorulduğunda öğretmenlerden bazıları “Okul bahçesinde geniş bir park, bahçe alanı olması gerekiyor bence. Şu anda mevcut durumda biz sadece parkımızı kullanabiliyoruz” ifadeleri ile park özelliklerini belirtirken bazı öğretmenler “Dışarda beton olduğu için güvenlikleri de sıkıntı oluyor, düşmeleri falan olabilir. Canları yanabilir, yaralanabilirler diye çok fazla tercih etmemeye çalışıyoruz” ifadeleri ile dış mekân zemin özelliklerine dikkat çekmiştir.

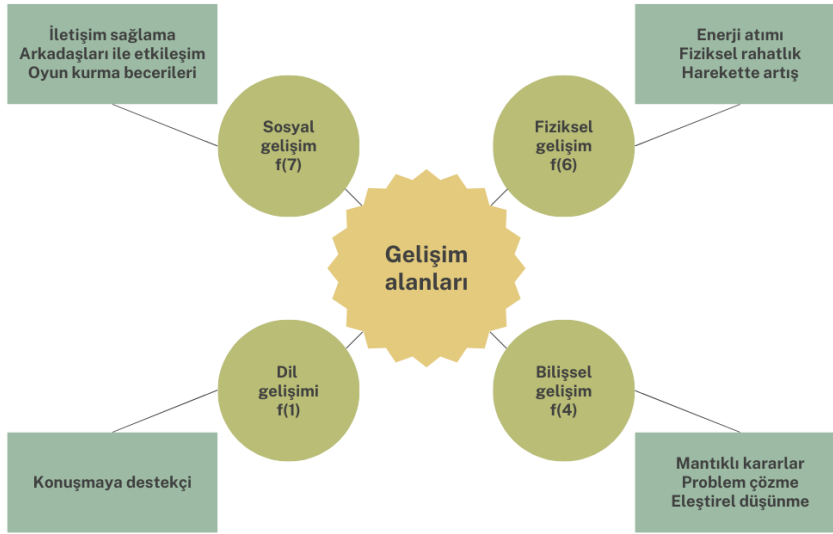
Hava koşulları ile ilgili etmenler sorulduğunda 10 öğretmen hava durumuna göre daha çok güneşli havalarda dış mekân etkinliklerini tercih ettiklerini ve hava soğuk olduğunda bu etkinlikleri tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Hava koşulları ile ilgili 2 öğretmen hava koşullarından dolayı etkinlik öncesi yapılan ön hazırlığı şu cümlelerle belirtmişlerdir. “Eğer güzelse yani daha rahat oluyor tabii ki bizim için. Çünkü öbür türlü montlarını giy çıkar, bot giy filan bazen giymek istemiyorlar. Servise biniyoruz, orada hemen terliyor. Çıkartmak, soyunmak istiyor. Eğer hava güzelse bunları gerek yok. O yüzden daha rahat oluyor”.

Özel Gereksinimli Öğrenciler ile Çalışan Okulöncesi Öğretmenlerinin Dış Mekân Kullanımının Çocuk Gelişim Alanlarına Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğretmenlere “Dış mekân uygulamalarının özel gereksinimli çocukların hangi gelişim alanını daha çok desteklediğini düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen cevaplar Şekil 4’te gösterilmiştir

Şekil 4

Dış mekân uygulamalarının gelişim alanlarına etkisine ilişkin görüşlerin modellemesi

Öğretmenlere “dış mekân uygulamalarının çocuklarda en çok hangi gelişim alanlarına katkı sağladığı” sorulduğunda; sosyal gelişim f (7), fiziksel gelişim f (6), bilişsel gelişim f (4) ve dil gelişim f (1) alanlarını belirtmişlerdir. Dış mekân uygulamaları sonrasında çocuklarda gözlemledikleri değişiklikler sorusu sorulduğunda şu cevaplar alınmıştır.

Ö1 “Enerjilerini atıyorlar, daha sakin oluyorlar”

Ö3 “Daha mutlu olduklarını, fiziksel olarak rahatlamış olduklarını düşünüyorum”.

Ö6 “Şöyle şu an benim 3 öğrencim var. Normalde çok konuşmayan, çok içine kapanık bir öğrencim daha dışadönük olmaya başladı mesela”.

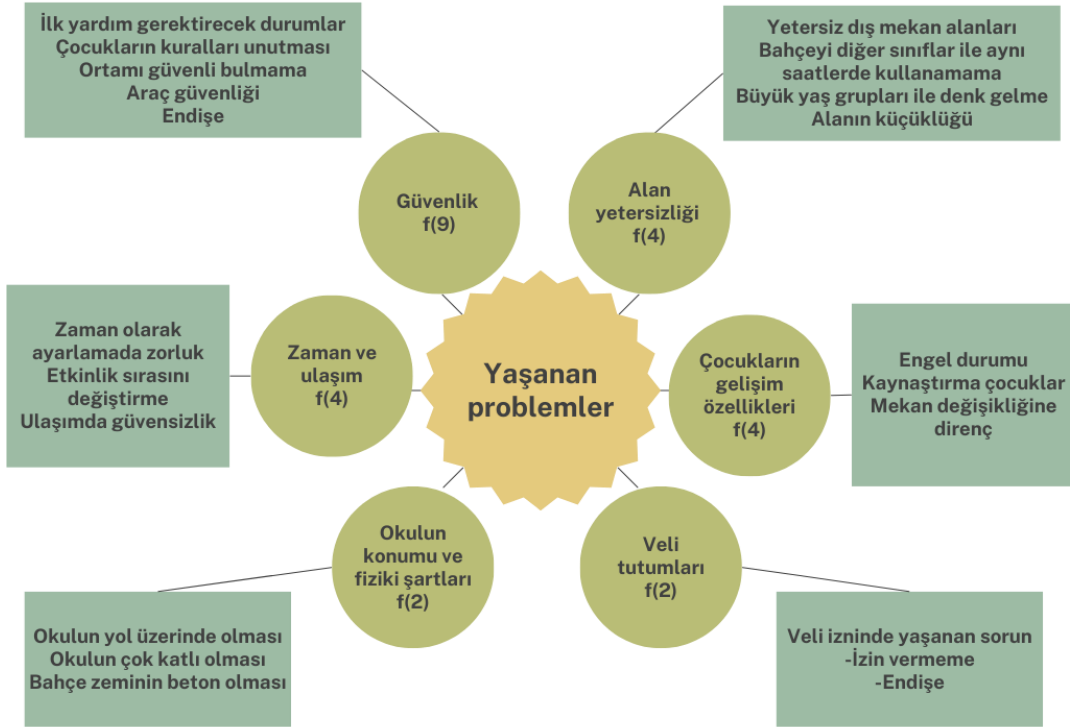
Dış mekân uygulamaları sonrasında çocuklarda gözlemledikleri değişiklikler sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; dikkat süreleri, taklit becerisi, algılarının daha açık olması, iletişime açık olmaları, daha sakin ve daha mutlu olmaları ile kendilerini daha rahat ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Özel Gereksinimli Çocuklar ile Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dış Mekân Uygulamalarında Karşılaştıkları Problemler

Öğretmenlere “Dış mekân uygulamalarında karşılaşılabileceğiniz problem durumlar sizce neler olabilir, siz hangi problem durumları ile karşılaştınız?” soruları yöneltilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar Şekil 5’te gösterilmiştir:

Şekil 5

Öğretmenlerin dış mekân uygulamalarında karşılaşılan problemlere ilişkin görüşlerinin modellenmesi

Öğretmenlere “Dış mekân uygulamalarında karşılaşılan problem durumlar sizce neler olabilir? Siz hangi problem durumları ile karşılaştınız?” soruları yöneltilildiğinde alınan yanıtlar doğrultusunda problem durumlar; güvenlik f(9), alan yetersizliği f(4), çocukların gelişim özellikleri f(2), veli tutumları f(2), okulun konumu ve fiziki şartları f(2), zaman ve ulaşım f(1) başlıkları altında toplanmıştır. Alınan yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö2 “Gezimizde mesela gittiğimiz yeri biz saat belirterek randevu olarak gittik. Fakat görevli dediğimiz saatte gelmediği için biz bir süre başka bir şekilde oyalanmaya çalıştık. En büyük sorunumuz oydu. Biraz servis sıkıntısı yaşamıştık.”

Ö5 “Çocuğun kontrol dışı hareket etmesi, uzaklaşabilmesi falan en büyük etkenlerden biri oluyor dış mekânda...”

Ö11 “Büyük çocuklarla aynı mekânı paylaşmaktan kaynaklı güvenliğe dair sıkıntı yaşayabiliyoruz.”

“Karşılaştığınız problem durumlarında nasıl bir çözüm yolu izlediniz?” sorusu yöneltilildiğinde güvenlik f(9) yanıtı veren öğretmenler çözüm olarak idare ile görüştiklerini f(3), çocuklara ilk yardım müdahalesinde bulduklarını f(2), çocuklar ile konuştuklarını f(1), farklı saatlerde bahçeye çıktıklarını f(3) belirtmişlerdir. Dış mekânın yetersizliği f(4) yanıtı veren öğretmenler çözüm olarak dış mekânları diğer sınıf ve kademelerden farklı saatlerde kullandıklarını f(2) ve mekân değişikliği yaptıklarını f(1) belirtmişlerdir. Çocukların fiziksel yetersizlikleri f(2) yanıtı veren öğretmenler çözüm olarak çocukları yakından gözettiklerini f(1) söylerken; çocukların kişilik özellikleri f(2) cevabını veren öğretmenler ise çözüm olarak mekân değişikliği yaptıklarını f(2) ifade etmişlerdir. Olumsuz veli tutumu f(2) yanıtı veren öğretmenler çözüm olarak veliler ile konuştuklarını f(2) ifade ederken; zamanlama ve ulaşım f(1) yanıtı veren öğretmenler çözüm olarak gezi sıralamasını değiştirdiklerini f(1) ifade etmiştir. Alınan yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö3 “Velilere daha ayrıntılı açıklama yaparak çocukların dış mekân uygulamalarına ihtiyaçları olduğunu açıklayarak çözüm bulmaya çalıştım.”

Ö4 “Kütüphane gezisinden başlamamıştık da stadi gezerek başladık. Hareketli etkinlikten sonra pasif bir etkinliğe geçtik ailelerin gelmemesi durumunda da yani birbirimize daha fazla çocuk verip daha kontrollü davrandık.”

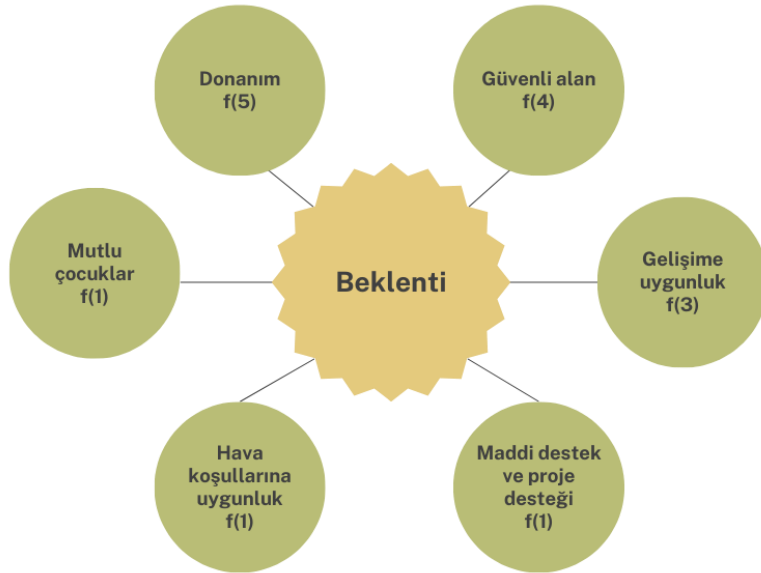
Ö7 “Üç kademe varken çocukları aynı ortamda bulundurmak biraz zor oluyor. Bunu idare ile görüştüğümüzde bahçeyi farklı saatlerde kullanma kararı aldık, böyle bir iyileştirmeye gittik.”

Özel Gereksinimli Çocuklar ile Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dış Mekân Uygulamaları ile İlgili Beklentileri

Öğretmenlere “Dış mekân uygulamalarına yönelik beklentileriniz nelerdir?” soruları yöneltilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin sorulara verdikleri yanıtlar Şekil 6’da sunulmuştur.

Şekil 6

Öğretmenlerin dış mekân uygulamaları ile ilgili beklentilerine ilişkin görüşlerinin modellenmesi

Öğretmenlere “Dış mekân uygulamalarına yönelik beklentileriniz nelerdir?” sorusu yöneltildiğinde, dış mekânın alan ve materyal bakımından donanımlı olmasını (5), güvenli olmasını f(4), gelişim alanlarını desteklemesini f(3), maddi ve proje anlamında desteklenmesi f(1), hava koşullarına uygun olmasını f(1) ve yapılan dış mekân uygulamalarının çocukları mutlu etmesini f(1) beklediklerini ifade etmişlerdir. Alınan yanıtlardan bazıları aşağıda belirtildiği gibidir:

Ö1 “Çocukların daha fazla etkileşimde bulunacağı, gelişim alanlarını daha çok destekleyeceği farklı yaşantılar sağlayıcı, mutlu olacakları farklı alanlar sunmak isterdim.”

Ö3 “Beklentilerim okulların daha güvenli alanlar oluşturması, fizik şartların daha iyi sağlanması Ailelerin daha olumlu tutum içerisinde olmasını isterdim.”

Ö6 “Daha çok öğretmenlerin ya da velilerin ya da idarenin buna yönelmesini isterim. Yani ben de çok istiyorum bunu. Yani planlarımızda daha çok yer vermek isterim.”

4. Sonuç – Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma ile “Sakarya ilinde bulunan özel eğitim anaokulunda görev yapan, okul öncesi öğretmenlerinin dış mekân uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi” amaçlanmıştır.

Öğretmenlerin dış mekân uygulamalarına yönelik düşünceleri

Öğretmenler “uygun hava koşullarını değerlendirme ve aktif katılım gerekliliği” olarak görüş belirtirken bunun yanında gelişim alanlarına katkısı, sosyalleşme, özel gereksinimli çocuklar için mekânların sınırlı olduğu, özel günlerde kullanıldığı ve keyifli zaman geçirmekle ilişkili olduğunu düşündükleri görülmektedir. Tuuling vd., (2018) çalışmasında açık havada öğrenmeyi düzenli olarak kullanmayan öğretmenler, açık havada öğrenmenin düzenlenmesini engelleyen ana faktörün hava durumu olduğunu düşünmektedir sonucuna ulaşmışlardır ve bu sonuç öğretmenlerin görüşleri ile uyum göstermektedir. Rivkin (2000) çalışmasında öğretmenlerin çoğunlukla dış mekân uygulamalarının motor gelişimi desteklediğini düşündüğünü ve bu sebeple sınırlı olarak dış mekân uygulamalarına yer verdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada ise aksine öğretmenlerin sadece fiziksel değil birçok etkisi olduğunu düşündükleri inancı taşıdıkları görülmektedir. Öğretmenler yer verdikleri dış mekân uygulamaları çoğunlukla “okul bahçesi, geziler ve okulun diğer bölümleri” olarak görüş belirtmişlerdir (Little & Wyver (2008) çalışmasında öğretmenlerin sıklıkla bahçeleri kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde bu çalışma da öğretmenler okul bahçesini daha fazla kullandıklarını ve bu durumun sebebini çocukların özel gereksinimli olmasından kaynaklı eğitim ortamlarının yeterli donanımda olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca Tepebağ & Arnas (2017) çalışmasında okul bahçelerinin kullanımı çocukların gelişimsel olarak desteklenmesi ve hayal güçlerinin gelişmesi için önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç öğretmenlerin görüşlerini destekler niteliktedir. Dış mekân uygulamalarının gerekli olup olmadığı sorusuna her iki okulda çalışan öğretmenler de “gereklidir” cevabını vermişlerdir. Tuuling vd., (2018) çalışmasında öğretmenlerin erken çocukluk eğitim kurumunda dış mekân uygulamalarının gerekli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç araştırmadan çıkan sonucu desteklemektedir.

Özel eğitim anaokulu öğretmenlerinin dış mekân uygulamalarına yer verme sıklığı

Öğretmenler dış mekân uygulamalarına 1-2 gün ve 3 günden fazla da yer verebildiklerini belirtmişlerdir. Tuuling vd., (2018) yaptıkları çalışmada dış mekân uygulamalarını yalnızca belli zamanlarda yapılan düzenlenmiş faaliyetler olarak gördükleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada ise özel gereksinimli çocuklar ile çalışıldığından öğretmenler tarafından daha çok ihtiyaç olarak görülmektedir. Bahçede kalma süresinin genellikle 30 dakika ve üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklar yeterince dış mekâna çıkıyorlar mı sorusuna öğretmenler yeterli değil olarak görüş belirtmişlerdir. Burçak (2018) çalışmasında öğretmenlerin çocukluk zamanlarında sıklıkla dışarda vakit geçirdiği sonucuna ulaşırken bu çalışma da öğretmenler yeterli bulmamaktadır. Bunun sebebi özel gereksinimli çocuklara yönelik dış mekân ortamlarının düzenlenmemiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Özel eğitim anaokulu öğretmenlerinin dış mekân uygulamalarının çocukların hangi gelişim alanını desteklediğine yönelik görüşleri

Öğretmenler en çok sosyal gelişim alanı ve fiziksel gelişim alanı yanıtını vermişlerdir. Copeland vd., (2012) yılında 65 okul öncesi öğretmeni ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin dış mekân oyun alanlarının faydaları ile ilgili görüşlerinin fiziksel ve sosyal gelişim alanı olarak iki kategoriye ayrıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Bunun yanı sıra dış mekân uygulamalarının çocukların en çok enerjilerini atmalarına olanak tanıdığını belirtmişlerdir. Çetken & Sevimli Çelik'in (2018) otuz okul öncesi öğretmeni ile yaptığı çalışmada da fiziksel gelişim ile ilgili öğretmenlerin en çok bahsettiği kavramın enerji harcanması olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dış mekân etkinliklerini etkileyen faktörlere yönelik görüşleri

Öğretmenlerin dış mekân etkinliklerini etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri incelendiğinde okul donanımları ile ilgili etkenlere cevap olarak park özellikleri ve zemin özellikleri olarak görüş belirtmişlerdir. 8 öğretmen okul bahçesinde bulunan parkın özelliklerine ilişkin faktörleri açıklarken 5 öğretmen okul bahçesinin zemin özellikleri ile ilgili görüşlerini belirtmiştir. Okul bahçe zemininde kullanılan beton zemin yapısı sebebiyle yaralanmaların olduğunu söyleyerek bu faktörün dış mekân kullanım sıklığında olumsuz etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Chakravarthi (2009) çalışmasında öğretmenlerin çocuklar için ideal bir açık hava ortamını, hareket edebilecekleri açık alan, fiziksel gelişimlerini ve fiziksel becerilerini desteklediği yönünde görüşlerin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada ise öğretmenler dış mekân uygulamaları için yeterli ekipmana sahip olmak gerektiği ve geniş bir alana ihtiyaç duyulduğu görüşleri araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir (Tepebağ & Aktaş Arnas (2017) çalışmalarında öğretmenlerin çocukları bahçeye çıkarmasının amacı onların oyun oynamasını ve enerji harcaması sağlamak olduğu sonucuna ulaşmışlar. Bu çalışmanın sonuçları bu bulgu ile örtüşmektedir.

Dış mekân uygulamalarında hava koşullarının etkisi sorulduğunda 10 öğretmen hava durumuna göre daha çok güneşli havalarda dış mekân etkinliklerini tercih ettiklerini ve hava soğuk olduğunda bu etkinlikleri tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar gibi farklı birçok çalışmada da araştırmacılar çocukların soğuk havalarda dışarıda olma süresinin kısa olduğu ve sıcak havalarda daha çok tercih edildiği sonucuna ulaşmıştır. (Cevher Kalburan & Yurt, 2011; Copeland vd., 2012; Yalçın & Tantekin Erden, 2021). Hava koşulları ile ilgili 2 öğretmen hava koşullarından dolayı etkinlik öncesi yapılan ön hazırlığa dikkat çekmiştir. Soğuk hava şartlarına uyum sağlamak amacıyla giyilen mont, bot ve şapka vb. hazırlıkların bazen çocuklar tarafından istenmediğini ve çocukları giydirmenin kısmen zorluklarından bahsetmişlerdir (McClintic & Petty (2015) araştırmasında dışarıya çıkarken geçen hazırlık süresinin (giyinme vb. durumlar için) açık hava oyunlarına engel olarak görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin dış mekân uygulamalarını çocukların gelişim alanları için destekleyici buldukları ancak okul bahçesi özellikleri, olumsuz hava koşulları gibi etkenlerin uygulamalara ayrılan süreyi etkiledikleri sonucuna ulaşmıştır.

Dış mekân kullanımında karşılaşılan problemler

Okul öncesi öğretmenlerin dış mekân uygulamalarında karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri incelendiğinde verilen cevapların; güvenlik, dış mekânın yetersizliği, çocukların fiziksel yetersizlikleri, çocukların kişilik özellikleri, olumsuz veli tutumları, okulun konumu ve fiziki şartları, zamanlama ve ulaşım başlıkları altında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Mayrand & Waters (2007) yılında yaptığı çalışmasında benzer olarak dış mekânın tasarımının, bulunan materyal ve ekipmanların yetersizliğinin ve güvenlik endişesinin dış mekânda geçirilen zamanı sınırlayan nedenler arasında yer aldığı sonucuna ulaşmışlardır. Yıldız (2022) yılında yaptığı çalışmada öğretmenlerin okul dışı öğrenme faaliyetlerini düzenlerken güvenlik ve tehlike sorunları ile sıklıkla karşılaştıkları, öğretmen ve velilerin çocuklara bir şey olacak endişesi yaşadıkları ve sınıfların kalabalık olması sebebiyle çocukları kontrol etmenin öğretmenler için sorun oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır bu sonuç araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Öğretmenlere “karşılaştığımız problem durumlarında nasıl bir çözüm yolu izlediniz?” sorusu yöneltildiğinde güvenlik yanıtı veren öğretmenler çözüm olarak idare ile görüştiklerini, çocuklara ilk yardım müdahalesinde bulduklarını, çocuklar ile konuştuklarını, farklı saatlerde bahçeye çıktıklarını belirtmişlerdir. Dış mekânın yetersizliği yanıtı veren öğretmenler çözüm olarak dış mekânları diğer sınıf ve kademelerden farklı saatlerde kullandıklarını ve mekân değişikliği yaptıklarını belirtmişlerdir. McClintic & Petty (2015) öğretmenlerin genel olarak çocukların oyunları sırasında gözetmen rolünü üstlendiklerini ve öncelikle çocukların güvenliklerini sağlamayı amaçladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Çetken ve Sevimli Çelik (2018) okul öncesi öğretmenlerinin dış mekân oyunlarına karşı bakış açılarının incelenmesi araştırmasında öğretmenlerin en çok ortam sağlayan, yol gösterici ve güvenliği sağlayan roller üstlendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmalarda elde edilen bu bulgular bu çalışma sorularını destekler niteliktedir.

Dış mekana yönelik öğretmen beklentileri

Öğretmenlere “Her imkân sağlansa (şartlar düzeltilse); nasıl bir dış mekân uygulaması yapmayı hayal ederdiniz?” sorusu yöneltildiğinde; dış mekân uygulamalarını günlük rutin haline getirebildikleri, çocukların özgürce hareket edebildiği, çocukların yaparak yaşayarak öğrenmesine fırsat sunan, güvenli, alan ve materyal anlamında donanımlı, geniş bir bahçenin bulunduğu, tüm hava koşullarında dış mekân uygulamalarının yapılabildiği, gezilerde yaş engeline takılmadığı, orman okullarına mantığında dış mekân uygulamaları hayal ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Aktaş Arnas (2019) okul bahçelerinin fiziksel yapısının öğrenme ortamı olarak incelenmesini amaçlayan çalışmasında okul bahçelerinin planlanırken güvenlik düzeyinin yüksek olması, sağlıklı materyallerden oluşması ve gelişim alanlarını destekleyici özellikte olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Kaçan vd., (2017) okul bahçelerinde; sanat, müzik ve gösteri çalışmaları gerçekleştirilebilecek kamelya benzeri bir alan, fen eğitimi ve deney çalışmaları için bitki yetiştirme, hayvanların bakımı ve beslenmesine uygun alanların bulunması gerektiği sonucunu elde etmişlerdir. Ulaşılan bu sonuç çalışmayı destekler niteliktedir.

5. Öneriler

*Öğretmenlerin gün içerisinde dış mekân/dış mekân uygulamaları kullanma konusundaki becerilerini artırmak için öğretmen eğitiminde bu konuya daha fazla önem verilebilir.

*Okul öncesi öğretmen adayları için özel gereksinimli çocuklara yönelik müdahale yöntemleri ile ilgili eğitimler verilebilir.

*Özel gereksinimli çocuklar için özel durumlarına uygun (örneğin rampa, ağaçlık dinlenme alanı vb.) dış mekân ortamları ayrıca düzenlenebilir.

Etik Kurul Kararı: “Özel Gereksinimli Çocuklar ile Çalışan Öğretmenlerin Dış Mekân Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı araştırma Sakarya Üniversitesi Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu'nun 14.06.2023 tarihli ve 20 sayılı toplantısında alınan "14" nolu karar ile kabul edilmiştir.

Kaynakça

- Aktaş Arnas, Y. (2019). *Çocuk Merkezli Öğrenme Ortamları* (2. Basım). Pegem Akademi.
- Alat, Z., Akgümüş, Ö. & Cavallı, D. (2012). Okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerine yönelik öğretmen tutum ve uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 47-62 Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mersinefd/issue/17381/181484?publisher=mersin-university>
- American Academy of Pediatrics. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*, 142(3), <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2697>
- Aşkar, N. (2021). Açık havada eğitim: Okul öncesi eğitim programı materyalleri bağlamında bir değerlendirme. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 132-153.
- Babaroğlu, A. (2018). Eğitim ortamları açısından okul öncesi eğitim kurumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1313-1330.
- Bilton, H. (2010). *Outdoor learning in the early years: Management and innovation* (3rd ed.). New York, NY: Taylor & Francis Group.
- Burçak, F. (2018). *Okul öncesi eğitim ortamlarındaki dış mekân kalitesi ile dış mekân ortamlarına ilişkin öğretmen algıları ve kullanımlarının belirlenmesi* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Chakravarthi, Swetha. (2009). *Preschool teachers' beliefs and practices of outdoor play and outdoor environments* (Unpublished doctoral dissertation). University of North Carolina at Greensboro.
- Copeland, K. A., Kendeigh, C. A., Saelens, B. E., Kalkwarf, H. J., & Sherman, S. N. (2012). Physical activity in child-care centers: do teachers hold the key to the playground?. *Health education research*, 27(1), 81-100. <https://doi.org/10.1093/her/cyr038>
- Çelik, A. (2012). Okul öncesi eğitim kurumlarında açık alan kullanımı: Kocaeli Örneği. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43(1), 79-88. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunizfd/issue/3016/41874>
- Çetken, H. Ş., & Sevimli Çelik, S. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin dış mekân oyunlarına karşı bakış açılarının incelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(2), 318-341. <https://doi.org/10.30831/akukeg.379662>
- Dawson, K., & Fitzgerald, H. (2019). Outdoor learning for children with SEND: Developing a framework for good practice. *Education 3-13*, 47(2), 216-228.
- Erbil Kaya, Ö. M., Türkkent, E., Özer, M., Ertan, N.C., Özer, O. & Yüksel Aykanat, Y. B. (2020). Okul öncesi iç ve dış mekân eğitim ortamları standartlarının karşılaştırılması: Türkiye, Singapur, Avustralya, Yeni Zelanda ve İsviçre örneği. *Kastamonu Education Journal*, 28(6), 2227-2242. doi: 10.24106/kefdergi.4030
- Ernst, J. (2009). Influences on U.S. middle school teachers' use of environmentbased education. *Environmental Education Research*, 15 (1), 71–92. <https://doi.org/10.1080/13504620802710599>
- Fidan, Ö. (2021). *Okul öncesi eğitimde açık havada öğrenme deneyimlerine yönelik bir eylem araştırması: “Bahçe Çocuk'ta Öğreniyorum”* (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fjertoft, I. (2001). The natural environment as a playground for children: The impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Early childhood education journal*, 29(2), 111-117. DOI: 10.1023/A:1012576913074
- Fjertoft, I., & Sageie, J. (2000). The natural environment as a playground for children: Landscape description and analyses of a natural playscape. *Landscape and urban planning*, 48(1-2), 83-97. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(00\)00045-1](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(00)00045-1)
- Gabbard, C., & Barton, A. C. (2018). *Outdoor learning and play for special populations. In Outdoor Learning Through the Seasons: An Essential Guide for the Early Years* (pp. 129-146). Routledge.
- Geney, F., Özsoy, Z. & Bay, D. N. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarının dış mekân özellikleri: Eskişehir ili örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 735-767. DOI: 10.17494/ogusbd.553864
- Hanscom, A. (2016). *Balanced and Barefoot: How Unrestricted Outdoor Play Makes for Strong, Confident, and Capable Children*. New Harbinger Publications.
- Humphries, S. (2017). *The benefits of outdoor learning for children with special educational needs and disabilities (SEND)*. Learning through landscapes.

- Huz, Ç. & Kalburan, N. (2017). Eko-okul olan ve olmayan anaokullarının bahçe özellikleri ile öğretmenlerin bahçe özellikleri ve kullanımına ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 16 (4), 1600-1620. DOI: 10.17051/ilkonline.2017.342979
- Kaçan, M., Halmatov, M., ve Kartaltepe, O. (2017). Okul öncesi eğitim kurumları bahçelerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 60-70. DOI:10.24130/eccd-jecs.196720171112
- Kalburan, N. C. (2014). Denizli ilinde bulunan resmi ve özel anaokulu bahçelerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 99-113. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/pausbed/issue/34738/384126>
- Kaymaz, M. (2015). Eğitim yapılarında bedensel engellilere yönelik “engelsiz tasarım”. 3. Ulusal Mobilya Kongresi, 238-250, Konya. <http://sutod.selcuk.edu.tr/sutod/article/view/233>.
- Khemka, I., & Shrivastava, R. K. (2020). *Outdoor learning for special needs children*. In Sustainable Development and Biodiversity Conservation (pp. 353-364). Springer.
- Koyuncu, M. (2019). *Okul öncesi eğitimde alternatif yaklaşım: Orman okullarında öğretmen, veli ve yönetici görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Kuo, F. E., & Taylor, A. F. (2004). Student participation and learning results in outdoor education. *Journal of Environmental Education*, 35(4), 17-32.
- Küçük, Y. (2022). *Covid-19 salgını bağlamında okulöncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim kurumlarında dış mekân kullanımı ile ilgili görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Lansbury, J. (2014). *Elevating Child Care: A Guide to Respectful Parenting*. JLML Press.
- Lehte Tuuling, Tiia Öun & Aino Ugaste (2018): Teachers’ opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of Estonia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, DOI: 10.1080/14729679.2018.1553722
- Little, H., & Wyver, S. (2008). Outdoor play: Does avoiding the risks reduce the benefits?. *Australasian Journal of Early Childhood*, 33(2), 33-40. <https://doi.org/10.1177/18369391080330020>
- Liu, Y., & Stewart, B. (2021). Special education teacher preparation for outdoor education. *Journal of Experiential Education*, 1-12.
- Louv, R. (2021). *Doğadaki son çocuk. Çocuklarımızdaki doğa yoksunluğu ve doğanın sağaltıcı gücü*. (7. Basım). TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Maynard, T., & Waters, J. (2007). Learning in the outdoor environment: a missed opportunity? *Early years*, 27(3), 255-265. <https://doi.org/10.1080/09575140701594400>
- McClintic, S., & Petty, K. (2015). Exploring early childhood teachers’ beliefs and practices about preschool outdoor play: A qualitative study. *Journal of early childhood teacher education*, 36(1), 24-43. <https://doi.org/10.1080/10901027.2014.997844>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd ed.). SAGE.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2013, 2024). *Temel Eğitim Genel Müdürlüğü*, Ankara.
- Montessori, M. (1912). *The Montessori Method: Scientific Pedagogy as Applied to Child Education in "The Children's Houses."* Frederick A. Stokes Company.
- Moore, J., & Cooper, C. (2016). Learning and play in the outdoors: An exploration of the perspectives of practitioners working with children with special educational needs and disabilities. *International Journal of Early Years Education*, 24(3), 304-319.
- Morgan, P. L., & Hansen, L. (2015). Nature-based learning and mindfulness: A promising route to developing healthy minds and bodies in underserved children. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 25(2-3), 114-137.
- NAEYC, (2023). Outdoor play. <https://www.naeyc.org/resources/topics/outdoor-play>.
- Nguyen, H. T. (2019). Outdoor education for special needs students: Perceptions of teachers and students. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 22(2), 175-191.
- Özkubat, S. (2013). Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi ve Donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 58-66. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/aduefebder/issue/33895/375263>.
- Piaget, J. (1964). Part I: Cognitive Development in Children: Piaget Development and Learning. *Journal of Research in Science Teaching*, 2(3), 176-186.
- Rivkin, M. (1997). The Schoolyard Habitat Movement: What It Is and Why Children Need It. *Early childhood education Journal*, 25(1), 61-66. <https://eric.ed.gov/?id=EJ554391>
- Rivkin, M. S. (2000). Outdoor Experiences for Young Children. ERIC Digest.
- Sandseter, E. B. H. & Kennair, L. E. O. (2011). Children’s risky play from an evolutionary perspective: The anti-phobic effects of thrilling experiences. *Evolutionary Psychology*, 9(2), 257-284. DOI:147470491100900212

- Schiller, W. & Thompson, C. (2014). Outdoor space utilization in early childhood education: examination of good practices in europe. *Journal of Early Childhood Education Research*, 3(1), 1-14.
- Smalley, S.L. & Winston, R. (2017). *Fully Alive: Using the Lessons of the Amazon to Live Your Mission in Business and Life*. Lioncrest publishing.
- Şirin Kaya, Ş. (2020). *Bahçede uygulanan okul öncesi eğitim etkinliklerinin çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi.
- Tenikeci, Z., & Cevher-Kalburan, N. (2021). Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin açık hava oyun parklarına ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(1), 87-112. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.641460
- Tepebağ, D. & Aktaş Arnas, Y. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin okul bahçesini eğitsel amaçlı kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2 (2), 50-67. Retrieved from. <http://ijeces.hku.edu.tr/tr/pub/issue/31378/337735>
- Tsai, J. T. (2006). *The identification of the components for an outdoor education curriculum in Taiwan* (Doctoral thesis). Indiana University.
- Ulset, V., Vitaro, F., Brenndgen, M., Bekkhus, M., Borge A. I. H. (2017). Time spent outdoors during preschool: Links with children's cognitive and behavioral development. *Journal of Environmental Psychology*, 52, s. 69-80. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.05.007>
- Van Dijk-Wesselius, J. E., Van den Berg, A. E., Maas, J., & Hovinga, D. (2020). Green schoolyards as outdoor learning environments: Barriers and solutions as experienced by primary school teachers. *Frontiers in Psychology*, 2019. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02919>
- Veitch, J., Bagley, S., Ball, K., Salmon, J., & Whereat, T. (2006). The Physical and Social Contexts of Children's Independent Mobility and Active Transport. *Journal of Environmental Psychology*, 26(2), 87-94.
- Williams, F. (2008). *Nature and young children*. Routledge.
- Wilson, R. A. (2008). *The Power of Outdoor Play: Learning from Waldorf Education*. Rudolf Steiner Press.
- Yalçın, F., & Erden, F. T. (2021). Açık hava oyunları üzerine kültürlerarası bir çalışma: Öğretmenlerin inanç ve uygulamaları. *Eğitim ve Bilim*, 46(206). DOI: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2021.9640>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G., & Özyılmaz Akamca, G. (2017). The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. *South African Journal of Education*, 37(2).
- Yıldırım, M. (2017). *Bağımsız anaokulu öğretmenlerinin dış mekân oyun alanlarına ve uygulamalarına ilişkin görüşleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Yıldız, E. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumlarının değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (33), 94-127.
- Yurt, Ö., & Cevher-Kalburan, N. (2011). Early childhood teachers' thoughts and practices about the use of computers in early childhood education. *Procedia Computer Science*, 3, 1562-1570. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2011.01.05>